

FICHE WAARDIG WERK

Speerpunt van een ambitieuze en coherente internationale samenwerking

De agenda voor Waardig Werk van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) is een brede agenda gebaseerd op vier pijlers: het scheppen van waardige banen en duurzame bestaansmiddelen, het respecteren en versterken van arbeidsrechten, het ontwikkelen van sociale bescherming en het bevorderen van de sociale dialoog, en gender en milieu als transversale thema's. Deze vier pijlers zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, onderling afhankelijk en versterken elkaar wederzijds: als een van de pijlers niet of onvoldoende wordt nagestreefd, is dat nadelig voor de verwezenlijking van de andere pijlers.

Waardig werk en sociale bescherming vormen een basiselement van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties¹. De Agenda voor Waardig Werk heeft als doel iedereen in staat te stellen een waardig leven te leiden en in de basisbehoeften te voorzien. Ook persoonlijke en nationale ontwikkeling wordt bevorderd aangezien de Agenda leidt tot een duurzame economische groei die bijdraagt aan de strijd tegen armoede en meer gelijkheid, maar eveneens doordat het democratisch bestuur, de vrede en de sociale stabiliteit van een land worden versterkt. Sociale bescherming, dat volgens de internationale arbeidsnormen en de Verenigde Naties een fundamenteel mensenrecht is, draagt bij tot veerkrachtigere samenlevingen door ervoor te zorgen dat iedereen een toereikend inkomen heeft, alsook toegang tot kwaliteitsvolle basisdiensten. Zo kunnen mensen gedurende de hele levenscyclus het hoofd te bieden aan risico's. Een doeltreffende internationale samenwerking moet bijgevolg van deze Agenda een speerpunt maken. Dit vraagt aandacht op verschillende beleidsterreinen, waaronder internationale handel, mensenrechten, civic space voor maatschappelijke organisaties, economische ontwikkeling, gezondheidszorg, fiscaliteit en ontwikkelingssamenwerking.

Hoewel veel landen stappen ondernemen om hun arbeidswetgeving in overeenstemming te brengen met de IAO-normen teneinde dit recht toe te passen, zijn er tegenstrijdige signalen. In hun concurrentiestrijd om investeringen aan te trekken, blijven landen met elkaar wedijveren ten koste van de arbeidsvoorwaarden en lonen van de werknemers en werknemers. Een groot deel van de bevolking is actief in de informele economie en het aandeel van 'precaire' jobs in de formele economie neemt toe. De rechten van werknemers en werknemers op het gebied van vakbondsvrijheden, sociale zekerheid en sociale dialoog staan onder druk. Daarom moet de toepassing en de uitvoering van de vier pijlers van de Agenda voor Waardig Werk absoluut worden bevorderd.

11.11.11/CNCD-11.11.11 vraagt:

A. Stel de Agenda voor Waardig Werk van de IAO, met inbegrip van sociale bescherming, centraal in het internationale beleid van België en de EU.

¹ Zie de strategische kaders voor waardig werk voor de periodes 2017-2021 en 2022-2026.

In de loop van de vorige legislatuur werden maatregelen genomen om de Agenda voor Waardig Werk steviger te verankeren in het Belgische beleid voor ontwikkelingssamenwerking. Deze maatregelen zijn belangrijk en kunnen worden versterkt door de onderstaande punten te verdedigen:

1. Ervoor zorgen dat Waardig Werk een prioritair thema blijft in de wet betreffende de ontwikkelingssamenwerking. (FED)
2. Een strategie voor Waardig Werk in de internationale samenwerking, waarin een visie en strategieën worden uiteengezet om bij te dragen tot de verwezenlijking van de Agenda voor Waardig Werk van de IAO en richtlijnen geven aan de Belgische diplomatieke posten, goedkeuren (*update januari 2024: strategienota Waardig Werk*) en uitvoeren. (FED)
3. Medevoorzitter blijven van de "Group of Friends of Decent work" binnen de VN. (FED)
4. Naast directe bilaterale samenwerking, een sterke rol behouden als operationele speler in de indirecte bilaterale samenwerking met ngo's, vakbonden, ziekenfondsen, institutionele spelers, enz., in het bijzonder m.b.t. Waardig Werk (REG, FED).
5. Waardig Werk en sociale bescherming proactief integreren in samenwerkingsprogramma's met partnerlanden, rekening houdend met de Decent Work Country Programs, en meer hieromtrent middelen ter beschikking stellen. (FED, EU)
6. Actief gebruik maken van de expertise van de EU-lidstaten om de leemten in hun eigen Europese diensten m.b.t. Waardig Werk en sociale bescherming op te vullen, en meewerken aan initiatieven van de lidstaten en maatschappelijke organisaties op dit gebied, bijvoorbeeld via het "Team Europe Initiative" (TEI) voor sociale bescherming in Afrika (EU).
7. De betrokken middenveldorganisaties stelselmatig betrekken bij het vastleggen van de prioriteiten en hun initiatieven integreren in de samenwerkingsprogramma's. (REG, FED)
8. De steun die door Belgische en Europese financiële instellingen en actoren in de ontwikkelingssamenwerking wordt toegekend ten gunste van bedrijfsinvesteringen in het buitenland (subsidies, leningen en garanties) streng omkaderen, met inbegrip van BIO en andere steunmechanismen om Waardig Werk en duurzame ontwikkeling in de betrokken landen te waarborgen. Het gaat er met name om de zorgplicht van privéactoren te versterken door deze steun te koppelen aan de naleving ervan en door de vakbonden hier specifiek bij te betrekken. Vrijwaringsclausules moeten verhinderen dat dergelijke steun wordt toegekend aan landen die de fundamentele IAO-conventies ernstig schenden. (REG, FED, EU)

B. Waardige banen scheppen (Pijler 1)

Het gaat erom banen te scheppen die voldoen aan de arbeidsrechten zoals vastgelegd in de Conventies en Aanbevelingen van de IAO en in de nationale arbeidswetgeving, met gelijke behandeling van vrouwen en mannen en een billijk inkomen dat mensen in staat stelt een waardig leven te leiden. Het creëren van waardige banen stimuleert de overgang van de informele naar de formele economie (met o.a. de sociale en solidaire economie als overgangsinstrument). In combinatie met de verwezenlijking van de drie andere pijlers, leiden waardige jobs tot duurzame economische groei, die bijdraagt aan de strijd tegen armoede en meer rechtvaardigheid. Inzake het beleid voor ontwikkelingssamenwerking, vragen we om:

1. jobcreatie te bevorderen en te stimuleren op basis van de sociale en solidaire economie. Als alternatief voor de kapitalistische arbeidsmarkt en dankzij haar transparante, participatieve

en democratische besluitvormingsmechanismen, biedt deze economie vooruitzichten op banen die genderbewust zijn, het milieu en de werknemers en werknemers respecteren en tegelijkertijd deel uitmaken van een duurzame economische transitie. (REG, FED, EU)

2. gunstige voorwaarden te scheppen voor de financiering van de sociale en solidaire economie. (REG, FED, EU)
3. investeringen in de openbare diensten in termen van werkgelegenheid in de basisdiensten voor de bevolking (gezondheidszorg, onderwijs, energie, huisvesting, enz.) te bevorderen en aan te moedigen, met een opwaardering van deze sectoren en hun werknemers en werknemers (REG, FED, EU).
4. in het algemeen voorrang te geven aan investeringen in sectoren die een rechtvaardige en duurzame economische transitie garanderen (groene jobs), waaronder investeringen in arbeidsintensieve openbare werken (aanpassing aan klimaatverandering) die snel inkomsten kunnen genereren (gezondheidsinfrastructuur, afvalbeheer, overstromingspreventie, herbebossing, enz.) (REG, FED, EU)
5. te investeren in beroeps- en kwalificerende opleidingen, met erkenning van de ervaring die in de loop van de gehele loopbaan werd opgedaan (REG, FED, EU)
6. de steun aan bedrijven (met inbegrip van kmo's), in het bijzonder via BIO en ENABEL, voorwaardelijk te maken aan de naleving van nationale en internationale sociale - en milieunormen. (REG, FED, EU)
7. de uitvoering van de IAO-Aanbeveling over de overgang van de informele economie naar de formele economie (nr. 204) te bevorderen, zodat dit een prioritair instrument wordt van het overheidsbeleid inzake economische relance, om zo richting een gelijkwaardigere wereld te gaan en een doeltreffende en structurele strijd te voeren tegen armoede, ongeacht het statuut van de werknemers en werknemers (REG, FED, EU).
8. deel te nemen aan de ontwikkeling van ambitieuze IAO-normen die het makkelijker maken waardige banen te scheppen binnen de digitale platformen en wereldwijde toeleveringsketens.

C. Arbeidsrechten (Pijler 2)

De schrijvende staat waarin de rechten van werknemers en werknemers zich in verschillende delen van de wereld bevinden, is niets nieuws: het Internationaal Vakverbond (IVV) stelt overigens vast dat de rechten van werknemers en werknemers er de afgelopen decennia op zijn achteruitgegaan. De IAO heeft een normenstelsel opgezet dat bestaat uit 10 fundamentele Conventies, met als doel ervoor te zorgen dat iedereen toegang heeft tot waardig en productief werk, in omstandigheden die voldoende vrij, gelijkwaardig, veilig en waardig zijn. De internationale Arbeidsnormen van de IAO vormen een essentieel instrument om met de uitvoering van de Agenda voor Waardig Werk op schema te blijven. In het beleid voor ontwikkelingssamenwerking vragen wij om:

1. de Arbeidsnormen van de IAO te bevorderen, ratificeren en na te leven (FED, EU)
2. de ratificatie en naleving van de fundamentele Arbeidsnormen van de IAO te bevorderen en de strijd aan te binden tegen schendingen daarvan, met name door actief te blijven ijveren voor de ratificatie en toepassing van alle IAO-normen betreffende de vrijheid van vereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen, de sociale dialoog en de

vakbondsrechten, de uitbanning van alle vormen van dwangarbeid of verplichte arbeid, de effectieve afschaffing van kinderarbeid, de uitbanning van alle vormen van discriminatie inzake werk en beroep en de gezondheid en veiligheid op het werk. (REG, FED, EU)

3. de ratificatie en naleving van de IAO-Conventies aan te moedigen, in het bijzonder die over het minimumloon en sociale bescherming. (REG, FED, EU)
4. te streven naar een versterkte rol van de IAO in de bescherming van de rechten van werknemers en werkneemsters. (REG, FED, EU)
5. een omgeving te bevorderen en na te streven die gunstig is voor vakbondswerk, door de vrijheid van vereniging en van collectieve onderhandelingen te doen naleven in de partnerlanden van België. (REG, FED, EU)
6. op Europees niveau een ambitieus en bindend wetgevend kader over zorgplicht te bevorderen en te zorgen voor een maximale omzetting door de lidstaten en in het Europees beleid. (FED, EU)
7. in de onderhandelingen op Europees niveau de goedkeuring te bevorderen van een bindend VN-Verdrag over ondernemingen en mensenrechten. (FED, EU)
8. het verzoek van de werkneemsters en werknemers aan de IAO om normatieve instrumenten inzake Waardig Werk in de wereldwijde toeleveringsketens, op digitale platformen en ten opzichte van de impact van artificiële intelligentie op de arbeidsvoorwaarden, te ondersteunen. (FED)
9. ervoor te zorgen dat het Belgisch en Europees beleid in overeenstemming is met de fundamentele arbeidsnormen van de IAO en toekomstige wetgeving over zorgplicht inzake mensenrechten. Deze overeenstemming moet worden bewerkstelligd door:
 - ervoor te zorgen dat financiële steun van (Belgische en Europese) financiële instellingen en instellingen van ontwikkelingssamenwerking aan bedrijven in het buitenland (subsidies, leningen en garanties) stevig omkaderd wordt door de naleving van de arbeidsnormen en normen omtrent zorgplicht. Niet-naleving van dit kader moet economische gevolgen hebben (stopzetting van de hulp, terugbetaling, boetes). Vrijwaringsclausules moeten voorkomen dat er steun gaat naar landen die de IAO-Conventies over de sociale dialoog ernstig schenden. (FED, EU)
 - in handelsovereenkomsten/preferentiële stelsels bindende sociale clausules op te nemen, die voorzien in doeltreffende sancties in het geval van schending van de IAO-normen, maar vooral ook in onafhankelijke/transparante mechanismen voor voorafgaande analyse van gevallen van schending met het oog op de activering van deze clausules. (FED, EU)
 - in handelsovereenkomsten (operationele en financiële) middelen te voorzien, die het mogelijk en eenvoudiger maken voor organisaties uit het maatschappelijk middenveld om deel te nemen aan de uitvoering en opvolging van deze overeenkomsten. (REG, FED, EU)
 - ervoor te zorgen dat het handelsbeleid gericht op de voorzieningszekerheid van groene technologieën van de EU plaatsvindt binnen een 'win/win'-kader met de partnerlanden, in het bijzonder met betrekking tot waardig werk voor de werkneemsters en werknemers van de winningsindustrieën in deze landen. (FED, EU)
 - Duurzaamheidsoverwegingen (IAO-normen, bestaansminimum en milieunormen) als een verplicht onderdeel van de basisbeoordeling op basis van de "beste prijs-kwaliteitverhouding" op te nemen in het beleid over openbare aanbestedingen. Het is belangrijk om opdrachten niet enkel te af te sluiten op basis van de laagste prijs, maar om ook te werken met kwalitatieve, sociale en ethische gunningscriteria. Daarbij is ook een

koppeling nodig tussen de wetgeving overheidsopdrachten en de toekomstige wetgeving inzake verplichte ketenzorg. Bedrijven die geen zorg dragen voor hun keten, conform de conform de OESO en VN-normen en toekomstige bindende wetgeving daarrond, moeten worden uitgesloten van overheidsopdrachten (REG, FED, EU).

D. Sociale bescherming (Pijler 3)

De universele sociale beschermingssystemen voorkomen dat mensen in armoede terechtkomen en dragen bij aan meer kansengelijkheid en gendergelijkheid. In die zin moet sociale bescherming gezien worden als een langetermijninvestering, die gekenmerkt wordt door solidariteit tussen houders van rechten. Er is nood aan voorspelbare financiering op langere termijn voor de ontwikkeling en versterking van de sociale beschermingssystemen, in overeenstemming met de IAO-normen die op dit gebied van toepassing zijn. België en de EU moeten daarom ondubbelzinnig de visie en normen van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), die gebaseerd zijn op de universele rechten, steunen en ze verdedigen binnen internationale organisaties (Verenigde Naties en internationale financiële instellingen). De steun voor universele sociale bescherming blijft zeer beperkt in verhouding tot de Belgische en Europese internationale samenwerking in het algemeen. Toch heeft die de afgelopen jaren een evolutie doorgemaakt. De Belgische samenwerking sluit nu aan bij de IAO-visie en -normen voor sociale bescherming en er werden verschillende concrete programma's opgestart om de uitvoering ervan in de partnerlanden te versterken.

Door de toegenomen concentratie van de Europese samenwerking en besluitvorming op nationaal niveau, is de mogelijkheid van globale thematische programma's echter zo goed als verdwenen. Bovendien blijft de Europese "Global Gateway"-strategie sterk gericht op materiële investeringen. Dit zal waarschijnlijk een grote impact hebben op de Europese steun voor sociale beschermingssystemen, die nu nochtans al beperkt is. Zo vloeit deze steun grotendeels naar projecten van sociale bijstand (sociale vangnetten) die zijn bestemd voor specifieke doelgroepen, in plaats van naar het structureel versterken van universele sociale beschermingssystemen gebaseerd op solidariteit en bijdragen. Deze keuze staat haaks op de communicatie van de Europese Commissie zelf, met name de Mededeling over 'Sociale bescherming in de ontwikkelingssamenwerking van de Europese Unie' (2012), waarin universele sociale bescherming als doelstelling wordt vastgelegd. Een groot aantal studies toont namelijk aan dat de zogenaamde "doelgerichte" aanpak grote groepen in de kou laat staan. In het beleid voor ontwikkelingssamenwerking, pleiten we voor wat volgt:

1. Behouden en operationeel maken van programma's om de universele stelsels voor sociale bescherming te versterken en ervoor zorgen dat de agenda voor Waardig Werk op coherente wijze in alle andere programma's voor ontwikkelingssamenwerking geïntegreerd wordt. (REG, FED, EU)
2. Op EU-niveau de mogelijkheid herstellen om thematische programma's m.b.t. sociale bescherming uit te voeren over de grenzen van individuele partnerlanden heen en actief gebruik maken van de deskundigheid van de lidstaten en samenwerken met initiatieven van de lidstaten en maatschappelijke organisaties om de sociale bescherming te versterken, bijvoorbeeld via een "Team Europe Initiative". (EU)

3. Tegen 2030 minstens 7% van de officiële ontwikkelingshulp besteden aan de versterking van de sociale beschermingsmechanismen en dit percentage geleidelijk aan verhogen tot 14%. Tegelijkertijd moet de doeltreffendheid van de toewijzing van dit budget verbeterd worden door te waken over de transversaliteit van de sociale bescherming in alle sectoren waar de overheid ontwikkelingshulp verleent (FED).
4. Zich engageren om een internationaal financieringsmechanisme voor sociale bescherming (zoals de "Global Accelerator for jobs, social protection and a just transition") op te richten en structureel en duurzaam te ondersteunen – zoals België heeft toegezegd in de resolutie van het federaal parlement (11 maart 2022) – en zich positioneren als een internationale voortrekker bij de oprichting van een dergelijk fonds. Ervoor zorgen dat dit financieringsmechanisme de IAO-normen opneemt – een mechanisme dat aan de IAO, de sociale gesprekspartners en de betrokken actoren van het maatschappelijk middenveld een centrale rol toekent in het beheer van dit fonds; een aanzienlijk en specifiek deel wijden aan de oprichting van sociale beschermingsstelsels. (FED).
5. Zorgen voor continuïteit in de Belgische financiering van het IAO - Global Flagship Programme on Building Social Protection Floors (FED).
6. Belgische en EU-partnerregeringen aanmoedigen om met lokale middenveldorganisaties, waaronder vakbonden, samen te werken op het gebied van sociale bescherming en Waardig Werk (FED, EU).
7. Aanvallen op de sociale bescherming tegengaan, met inbegrip van de commercialisering en de privatisering van de sociale diensten, de vermindering van de burgerlijke ruimte voor sociale bewegingen en de versnippering van rechten via een versterking van de regulerende rol van de staat. (FED, EU)
8. Ratificatie van de IAO-Conventies 102 en 190 bevorderen, evenals de toepassing van Aanbevelingen 202 en 204 (FED, EU)
9. Zich inzetten voor de uitvoering en de concretisering van de "Resolution concerning Decent Work and the Social and Solidarity economy" van de 110^e sessie van de Internationale Arbeidsconferentie (2022) door de voorgestelde strategie en het actieplan van het IAB inzake Waardig Werk en sociale & solidaire economie over te nemen, teneinde uitvoering te geven aan de aangenomen conclusies, om de organisaties van de sociale solidaire economie in staat te stellen ten volle hun rol te spelen bij de verwezenlijking van universele sociale bescherming (FED, EU).
10. Ondersteuning van de erkenning en steun aan de ziekenfondsen als partnerorganisaties in universele sociale gezondheidszorgbescherming in het kader van de implementatie en het beheer van universele gezondheidszorgdekking (FED, EU).
11. De relevante maatschappelijke organisaties, waaronder vakbonden, systematisch betrekken bij het vaststellen van prioriteiten en hun initiatieven op het gebied van sociale bescherming integreren in een alomvattende aanpak en programma's in alle betrokken landen. (FED, EU)
12. Werken aan de integratie van de sociale gesprekspartners in de beheers- en uitvoeringsinstanties van de systemen voor sociale zekerheid en sociale bescherming in de partnerlanden van de Belgische samenwerking (REG, FED).

E. Sociale dialoog (Pijler 4)

In veel landen, waaronder partnerlanden van de Belgische en Europese internationale samenwerking, worden nog steeds veel normen geschonden, waaronder de 10 fundamentele normen van de IAO. De situatie is in elk land en in elke sector anders en er bestaat geen "one-size-fits-all"-model, maar de sociale dialoog maakt het mogelijk om de bescherming en de behoeften van werknemers prioritair aan te pakken – in lijn met het engagement van de VN-lidstaten om "niemand achter te laten!". Vertrouwen opbouwen door middel van dialoog is cruciaal voor de doeltreffendheid van de beleidsmaatregelen. Vooral in tijden van verhoogde sociale spanningen en verlies van vertrouwen in instellingen, biedt het opbouwen van respect voor en vertrouwen in de mechanismen van de sociale dialoog een goede basis voor het bevorderen van de betrokkenheid van werkgevers- en werknemersorganisaties in een gezamenlijke actie met de regeringen. De sociale dialoog heeft een dubbele rol. Aangezien het een van de vier pijlers van de Agenda voor Waardig Werk betreft, is het versterken van de sociale dialoog een doel op zich. Tegelijkertijd is dit een centraal instrument om de andere drie pijlers te verwezenlijken. België en de EU kunnen een grotere bijdrage leveren om ervoor te zorgen dat deze mechanismen en de normen die eruit voortvloeien, worden nageleefd. In beleidslijnen voor ontwikkelingssamenwerking pleiten we voor wat volgt:

1. De partnerlanden begeleiden bij het consolideren van de sociale overlegmechanismen, met inbegrip van een systemische nationale sociale dialoog door de sociale gesprekspartners en de effectieve uitvoering van de akkoorden die uit deze dialoog voortvloeien. Het is dan ook noodzakelijk om de ratificatie en toepassing van het normatief corpus van de IAO te bevorderen, een "gunstig klimaat" voor vakbondsorganisaties in het buitenlands beleid van België en de EU te stimuleren, en aanvallen op vakbondsvrijheid, sociale dialoog en collectieve onderhandelingen te bestrijden. In landen waar geen mechanismen voor sociaal overleg bestaan, werken aan de oprichting van organen voor sociale dialoog op alle niveaus (op interprofessioneel, sectoraal en bedrijfsniveau). (REG, FED, EU).
2. Ervoor zorgen dat internationale financieringsmechanismen ter ondersteuning van Waardig Werk, zoals de Global Accelerator, de IAO-normen integreren in het beheer van deze financieringsmechanismen en een centrale rol toekennen aan de IAO, de sociale gesprekspartners en de betrokken actoren uit het maatschappelijk middenveld (FED, EU).
3. De bijdrage (Core Funding) van België aan de IAO structureel verhogen, te beginnen met het nieuwe strategische plan 2026. (FED)
4. De verhoging van de budgetten voor arbeidsinspectiediensten bevorderen, in lijn met IAO-Convention 81 – een doeltreffende arbeidsinspectie waarborgt immers het toezicht op en de uitvoering van de sociale dialoog evenals de eerbiediging van de arbeidswetgeving. (FED, EU)
5. Bevorderen van het concept van waardige/vitale crisisbestendige lonen, op basis van IAO-Convention 131 betreffende de vaststelling van de lonen. (FED, EU)

Contactpersoon

Deze fiche is het gezamenlijk werk van FOS, Solsoc, WSM, Oxfam, ANMC-LCM, [Solidaris](#), ACV-CSC international, BIS-MSI (ACLVB-CGSLB) en IFSI-ISVI (ABVV-FGTB).

Contactpersoon: Irina Meeusen irina.meeusen@wsm.be